

بهره‌وری

مفاهیم، کاربردها و روش‌های اندازه‌گیری

www.ketab.ir

مؤلف: دکتر بیژن صفوی

سرشناسه: صفوی، بیژن

عنوان و نام پدیدآور: بهره‌وری: مفاهیم، کاربردها و روش‌های اندازه‌گیری / مؤلف بیژن صفوی.

مشخصات نشر: تهران: انتشارات فرهنگ و تمدن، ۱۳۹۱.

مشخصات ظاهری: ۱۶۴ ص.: جدول، نمودار.

ISBN: 978-600-6691-11-4

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۶۹۱-۱۱-۴

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

موضوع: بهره‌وری

رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۱ ب۷ ص ۷۵۷ HD۵۷

رده‌بندی دیویی: ۲۲۱/۱۱۸

شماره کتابشناسی ملی: ۸۴۷۴۰۶

آدرس: تهران - بزرگراه همت - ابتدای سردار جنگل - پلاک ۱۰ - چهارراه مخابراتی - مجتمع پویا - واحد ۲۲

Email: sfti_1390@yahoo.com

تلفن: ۸۸۵۸۱۱۰۴ - ۴۴۴۷۱۸۸۸ - ۹

عنوان کتاب: بهره‌وری: مفاهیم، کاربردها و روش‌های اندازه‌گیری

مؤلف: بیژن صفوی

صفحه‌آرایی: زهره سالم

نوبت چاپ: اول - تابستان ۱۳۹۱

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۶۵۰۰۰ ریال

ناشر: فرهنگ و تمدن

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۶۹۱-۱۱-۴

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است.

پیشگفتار

بهره‌وری یا تولیدافزایی عبارت است از استفاده بهینه از عوامل و منابع اقتصادی، به نحوی که بیشترین ستانده با صرف کمترین منابع قابل حصول باشد. کشور ما بستری غنی از منابع و عوامل متنوع اقتصادی به شمار می‌رود، که در صورت استفاده بهینه و تخصیص مطلوب این منابع، بدون تردید بخش عمده‌ای از رشد اقتصادی کشور متکی به بهره‌برداری مطلوب از کمیت و کیفیت نهاده‌های موجود خواهد بود. محدودیت منابع به‌ویژه منابع و نهاده‌های تجدید ناپذیر از یکسو، جهت‌گیری روند اقتصاد بین‌الملل به بهینه‌سازی تولید و کارایی در به‌کارگیری نهاده‌های تولید از دیگر سو، ضرورت توجه به بهره‌وری و اتکا بیش از پیش رشد تولید بر رشد بهره‌وری را ایجاب می‌نماید. به همین دلایل، در راستای سیاست‌های کلان کشور، سهم $2/5$ درصدی بهره‌وری کل عوامل تولید از رشد سالیانه 8 درصدی اقتصاد کشور در برنامه‌های فعلی و آتی پیشرفت اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی ایران برای نیل به اهداف عالیه سند چشم‌انداز 20 ساله کشور هدفگذاری شده است.

یکی از الزامات اساسی دستیابی به رشد بهره‌وری مطلوب، شناخت مفهوم، ساز و کار و روش‌های افزایش بهره‌وری می‌باشد، که این خود مستلزم آگاهی از پشتوانه‌های علمی و نظری شاخص‌های بهره‌وری و روش‌های سنجش آن است. در کشور ما، در حوزه بهره‌وری از جهات مختلف خلاء محسوسی وجود دارد، به نحوی که عادتاً از جنبه‌های نظری، شاخص‌های علمی بهره‌وری و روش‌های دقیق تصریح شاخص‌های مناسب برای اندازه‌گیری آن به‌ویژه با رویکرد اقتصادی در بخش‌های مختلف، منبع جامعی وجود ندارد. این کتاب مفاهیم، انواع و روش‌های علمی اندازه‌گیری بهره‌وری را در ابعاد نظری و تجربی، مطرح نموده و در کشور ما با رویکردی نوین، علمی و منحصر بفرد، در نوع خود اثری کم نظیر، و در حوزه اقتصاد، بی‌نظیر است.

کتاب حاضر در پنج فصل تدوین گردیده است. در فصل اول، مفاهیم و تاریخچه بهره‌وری بررسی شده است. فصل دوم شامل بهره‌وری و رابطه آن با سایر متغیرهای

اقتصادی می‌باشد. در فصل سوم انواع بهره‌وری مطرح و بررسی شده است. در فصل چهارم، روش‌های اندازه‌گیری و برآورد بهره‌وری ارائه گردیده است و بالاخره در فصل پنجم مطالعات انجام شده در حوزه بهره‌وری بحث شده است.

هدف از تألیف این کتاب پوشش بخشی از خلاء موجود در حوزه آموزشی و پژوهشی کشور در خصوص موضوع بهره‌وری از یکسو و نیاز اقتصاد کشور در دستیابی به مجاری عملیاتی ارتقای بهره‌وری رد بستر اقتصاد و سازمان‌های اجرایی کشور از سوی دیگر است. این کتاب منبع مناسبی برای آموزش درس بهره‌وری در دانشگاه‌های کشور در مقاطع کارشناسی و کارشناسی ارشد رشته‌های اقتصاد، مدیریت، مهندسی صنایع و سایر رشته‌های مرتبط بوده و همچنین جاری مجموعه روش‌شناسی‌های فنی مناسب جهت اجرای تحقیقات و پژوهش‌های کاربردی در دستور مطالعه توسط پژوهشگران و محققان کشور می‌باشد. امیدوارم با تأمین این هدف مهم، سهمی هر چند اندک در انباشت دانش بهره‌وری در کشور ایجاد شده باشد.

در انتها جا دارد از زحمات بی‌شائبه محقق ارجمند جناب آقای مهندس علی جعفری که با کمک‌های علمی و حمایت‌های مؤثر خود هم در غنای محتوای کتاب سهمیم بوده‌اند و هم موجبات انتشار این اثر را فراهم نموده‌اند تشکر و قدردانی نمایم. همچنین از زحمات جناب آقای مصطفی پاکدل‌نژاد مدیر محترم انتشارات فرهنگ و تمدن و همکاران ایشان در آن مرکز فرهنگی ارزشمند که در انتشار این اثر زحمات زیادی متقبل شده‌اند، سپاسگزارم.

بخش عمده‌ای از وقت صرف شده برای تألیف این کتاب متعلق به همسر و دو فرزندم بوده است و از اینرو به خاطر شکیبایی‌ها و حمایت‌هایشان از ایشان متشکرم. بدیهی است تمام نواقص و کاستی‌های موجود در کتاب متوجه مؤلف بوده و از همه اساتید، دانشجویان و محققان ارجمند خواهشمندم نسبت به انعکاس سوار، اینجانب را مورد لطف و عنایت خود قرار دهند.

دکتر بیژن صفوی

Bijan.safavi@gmail.com

فهرست مطالب

۱۱	فصل اول: بهره‌وری، مفاهیم و تاریخچه
۱۳	۱-۱. مقدمه
۱۹	۱-۲. پیشینه و تاریخچه
۲۱	۱-۳. بهره‌وری، کارایی و اثربخشی
۲۲	۱-۴. بهره‌وری و سودآوری
۲۳	۱-۵. تحلیل اندیشه بهره‌وری
۲۵	فصل دوم: بهره‌وری و رابطه آن با سایر متغیرهای اقتصادی
۲۷	۲-۱. مراحل رشد بهره‌وری
۲۸	۲-۲. بهره‌وری و توسعه اقتصادی
۲۹	۲-۲-۱. بهره‌وری و اشتغال
۳۰	۲-۲-۲. بهره‌وری و توان اقتصادی
۳۰	۲-۲-۳. بهره‌وری و رشد صنعتی
۳۴	۲-۳. عوامل مؤثر بر بهره‌وری
۳۵	۲-۳-۱. بهره‌وری و رابطه آن با تکنولوژی
۳۷	۲-۳-۲. تأثیر اقتصادی پیشرفت فنی
۴۱	۲-۳-۳. پیشرفت فنی و عوامل تولید
۴۳	۲-۳-۴. منابع طبیعی
۴۴	۲-۳-۵. پدیده فرارسی
۴۴	۲-۳-۶. گسترش و ارتقای آموزشی
۴۵	۲-۳-۷. فعالیتهای تولیدی سرمایه بر
۴۵	۲-۳-۸. پیشرفت فنی و انتقال
۴۶	۲-۳-۹. نقش دولت در رشد بهره‌وری
۴۷	۲-۳-۱۰. تغییرات ساختاری

فصل سوم: انواع بهره‌وری	۴۹
۳-۱. انواع بهره‌وری	۵۱
۳-۱-۱. بهره‌وری ارزشی و فیزیکی	۵۱
۳-۱-۲. بهره‌وری خالص و ناخالص	۵۲
۳-۱-۳. بهره‌وری موجودی و بهره‌وری در گردش یک عامل تولید	۵۲
۳-۱-۴. بهره‌وری نهایی و بهره‌وری متوسط	۵۲
۳-۱-۵. بهره‌وری جزئی و کلی عوامل تولید	۵۴
۳-۱-۵-۱. بهره‌وری جزئی	۵۴
۳-۱-۵-۲. بهره‌وری کل عوامل تولید	۵۶
۳-۲. انواع بهره‌وری جزئی و نواحی تولید	۵۹
۳-۲. سطوح بهره‌وری	۶۰
۳-۲-۱. بهره‌وری در سطح بین‌الدلی	۶۱
۳-۲-۲. بهره‌وری در سطح ملی	۶۱
۳-۲-۳. بهره‌وری در سطح بخش	۶۱
۳-۲-۴. بهره‌وری در سطح سازمان و شرکت‌ها	۶۲
۳-۲-۵. بهره‌وری فردی	۶۲
فصل چهارم: شاخص‌های اندازه‌گیری و برآورد بهره‌وری	۶۵
مقدمه	۶۷
۴-۱. اندازه‌گیری بهره‌وری	۶۷
۴-۲. شاخص‌های اندازه‌گیری بهره‌وری	۷۴
۴-۲-۱. شاخص حسابی بهره‌وری	۷۵
۴-۲-۲. شاخص هندسی بهره‌وری	۷۸
۴-۲-۳. شاخص قابل انعطاف بهره‌وری	۸۰
۴-۲-۴. شاخص ایده‌آل فیشر	۸۴
۴-۳. انتخاب شاخص بهره‌وری عوامل تولید	۸۵
۴-۴. روش تابع تولید	۸۷

۸۸	۴-۴-۱. تابع تولید کاب - داگلاس.....
۸۹	۴-۴-۲. تابع تولید با ککش جانشینی ثابت.....
۹۱	۴-۴-۳. تابع تولید ترانس سند نتال (متعالی).....
۹۲	۴-۵. شاخص‌ها و روش‌های اندازه‌گیری بهره‌وری.....
۹۲	۴-۵-۱. روش تابع تولید.....
۹۳	۴-۵-۲. شاخص مالم کوئست (روش تحلیل پوششی داده‌ها).....
۹۴	۴-۵-۳. شاخص دی وی زیبا.....
۹۵	۴-۵-۴. شاخص بهره‌وری متوسط تعمیم یافته.....
۹۶	۴-۶. اندازه‌گیری بهره‌وری چندگانه یا بهره‌وری کل عوامل تولید.....
۹۹	۴-۷. بهره‌وری بر اساس ارزش افزوده.....
۱۰۹	۴-۸. اندازه‌گیری بهره‌وری در امور مالی و حسابداری.....
۱۰۹	۴-۸-۱. نسبت‌های نقدینگی.....
۱۱۰	۴-۸-۲. نسبت‌های اهرمی.....
۱۱۲	۴-۸-۳. نسبت‌های فعالیت.....
۱۱۳	۴-۸-۴. نسبت‌های سودآوری.....
۱۱۴	۴-۹. اندازه‌گیری بهره‌وری به روش مهندسان صنایع و مدیران.....
۱۱۴	۴-۹-۱. مدل تیلور - دیویس.....
۱۱۵	۴-۹-۲. مدل کرایگ - هریس.....
۱۱۶	۴-۹-۳. مدل ماندل.....
۱۱۸	۴-۱۰. شاخص‌های اندازه‌گیری بهره‌وری در سازمان‌های خدماتی.....
۱۲۱	فصل پنجم: بررسی مطالعات انجام شده در حوزه بهره‌وری.....
۱۲۳	مقدمه.....
۱۵۳	فصل ششم: جمع‌بندی و نتیجه‌گیری.....
۱۶۱	منابع و مأخذ.....
۱۶۱	منابع فارسی.....
۱۶۳	منابع لاتین.....